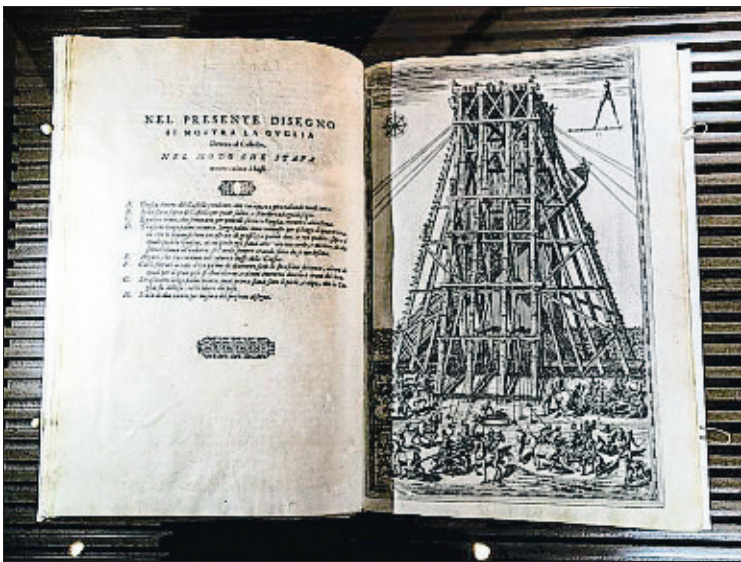

Boniques il·lustracions. Tractat de botànica del 1542 (*De història stirpium*) per a usos medicinals que recull 345 espècies; entre elles, un centenar de plantes autòctones d'Amèrica

Obres d'enginyeria. L'arquitecte Domenico Fontana va dirigir el trasllat de l'obelisc de Neró, la qual cosa va requerir 900 homes, 150 cavalls i 47 grues. L'operació va durar 5 mesos

ENCICLOPÈDIA BOTÀNICA

LEONHART FUCH
ANY 1542

El metge i botànic alemany Leonhart Fuch estava fascinat per les propietats terapèutiques de les plantes. Va dedicar 35 anys a representar unes 345 espècies molt detalladament i hi va incloure les arrels, cosa que no era habitual. Quan va començar la seva obra magna, *De historia stirpium*, el descobriment d'Amèrica era molt recent. Fuch va incorporar les seves troballes –100 espècies noves, que va plantar al seu jardí– de les quals va comprovar les utilitats mèdiques. Les seves il·lustracions amb color són tan riques en detalls que van ser estudiades i copiades a les universitats com a exemple de material gràfic de botànica, fins i tot ben entrat el segle XIX.

DE VIATGES

BERNARDO DE BREYDENBACH
ANYS 1483-1484

Peregrinatio in terram sanctam és la primera crònica de viatge concebuda com a tal pel seu autor. Una vegada publicada, es va convertir en un supervendes d'un abast tan gran que n'hi va haver, almenys, vuit edicions (amb 300 còpies cada una, una barbaritat per a l'època). Aquest incunable es va traduir a diverses llengües vernacles (alemany, holandès, francès i castellà) i es va imprimir en diferents ciutats. Bernardo de Breydenbach, en el viatge de Venècia a Jerusalem, es va fer acompanyar per diversos il·lustradors, que van dibuixar tots els detalls, els pobles que trobaven, els seus comerços i les seves posades, les característiques de la gent i la seva manera de vestir, de menjar i d'expressar-se. En la seva obsessió per retratar-ho tot inclou fins i tot desplegable de vistes aèries de ciutats. Aquesta exposició també recull un altre llibre de viatges curiós, *El país dels negres*, que inclou tot el continent africà i està escrit el 1686 per un estudiós que probablement no va trepitjar mai l'Àfrica, però que va recopilar tota la informació possible sobre aquesta terra.

UNA PERLA FEMINISTA

JACOPO FILIPPO FORESTI
ANYS 1434-1520

És una ampliació de l'obra de Boccaccio *De claris mulieribus*, en la qual el frare Jacopo Filippo Fo-

EL FONS DE RESERVA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA HA DESEMPOLSEGAT UNA QUARANTENA DE LLIBRES ANTICS I EMBLEMÀTICS, QUE RECULLEN EL SABER DE LA CIÈNCIA I LA CULTURA DELS NOSTRES AVANTPASSATS, I ELS PRESENTA EN UNA EXPOSICIÓ DEL MUSEU D'HISTÒRIA DE CATALUNYA

ELS LLIBRES ANTICS DESPERTEN AL SEGLE XXI

CARINA FARRERAS
Barcelona

Primer es desmunta el llibre. Després se separen els fulls. Es renta, es poleix. S'omplen amb pasta de paper, de color similar a l'original, els túnels que han deixat els cucs. Finalment, s'ordenen les pàgines, s'emboiquen amb el pergamí original que l'ha cobert durant centenars d'anys i es cusen les trencafíles. Llest per ser obert, consultat i conservat en els propers segles. Així és el procés de restauració. Full a full. Al taller de restauració del Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI) de la UB, que custodia 150.000 exemplars, treballen dues persones. O més, si el llibre té la sort de ser apadrinat. Neus Verger dirigeix el fons de reserva, un dels més importants d'Europa, on es conserven manuscrits, incunables i obres de convents i monestirs des del segle XI. Resulten fascinant les seves explicacions. Com, per exemple, els viatges que es realitzaven per motius comercials, polítics, evangelitzadors o científics i creaven nou coneixement

que quedava per escrit. En l'edat moderna, els llibres cavalcaven a llocs de cavalls, transportats als monestirs des dels principals centres d'impressió d'Europa. Els tallers d'impremta, en plena eferescència, s'especialitzaven. Com el taller Venècia, que imprimia només en hebreu, i que es coneix pel seu segell, el temple de Jerusalem. O el de la Propaganda Fide de Roma, amb tipografia d'alfabets no llatins, corresponents a llengües llunyanes que coneixien els missioners d'Orient. Parla de nissagues de famílies d'impressors que encara existeixen. També d'adinerats guillats, que pagaven fortunes per luxoses enquadernacions. O cronistes de viatges que es feien acompanyar per dibuixants. Verger reivindica la riquesa de tot aquest llegat. El Museu d'Història de Catalunya sembla aquests dies un cofre de joies bibliogràfiques. "Estudiar aquestes obres requereix temps. No se'n pot anar amb pressa. Construir saber exigeix paciència, com la d'aquell botànic que va trigar 35 anys a escriure un herbari. Potser aquella obra, com les altres, té alguna cosa per explicar-nos".●

resti escriu la biografia de 200 dones intel·lectuals del segle XV per donar-los un espai públic i reivindicar el seu dret a anar a la universitat i a dedicar-se a la política. Aquesta obra forma part, probablement, del moviment de *la querella de les dones*, que es va donar entre els segles XIV i XIX. Es tracta d'un incunable amb retrats de dones no fidedignes (alguns utilitzen el mateix perfil del gravat).

DESCÀRREGUES PIRATA

CERVANTES
ANY 1671

Aquest és un *Quixot de la Manxa* imprès de forma pirata en un taller de Lió. A la portada diu que està fet a Brussel·les per Pedro Lacalle, l'impressor amb autorització acreditada, però és fals. Com que el *Quixot* era una obra de molt èxit, tots els impressors volien imprimir-la, però no tenien la llicència que els ho autoritzava, per això la reproduïen falsejant el segell d'origen. Comprar aquestes edicions era, salvant les distàncies del temps, com avui descarregar-se *Joc de trons* pirata.

ALFABET TIBETÀ

ANTONIO AGOSTINO GIORGI
ANY 1762

L'Alphabetum tibetanum és una de les obres produïdes per la impremta de la Propaganda Fide de Roma, dirigida per jesuïtes. El seu autor, l'ermità Antonio Agostino Giorgi, especialista en llengües antigues i orientals, va estudiar durant molts anys el fons d'arxius de la congregació dels missioners caputxins als quals van enviar al Tibet el 1703, i també un grup de manuscrits tibetans trobats a Tartària, que el tsar Pere I va confiar als alts coneixements dels estudiosos més reconeguts d'Occident. Conté grans il·lustracions en color, com una roda de la vida que s'aguanta per les grapes d'un monstre d'ungles llargues que porta al cap una corona de calaveres. *L'Alphabetum* és una obra de gran envergadura, de caràcter no només lexicogràfic, sinó també geogràfic, històric, polític i religiós.

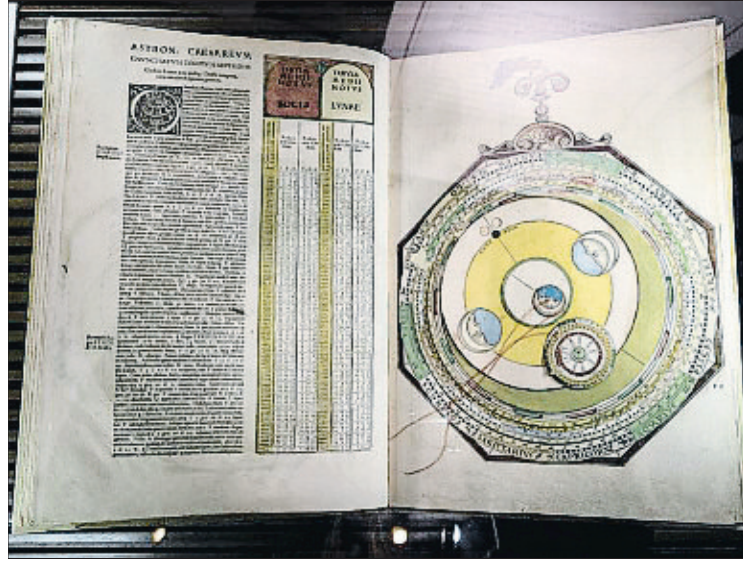
UN OBRA DE LUXE

SÈNECA
ANY 1475

L'escrivà reial Pere Miquel Carbonell (1434-1517) tenia una passió veritable pels llibres i tenia

Oracional. Recopilació d'obres litúrgiques fet a Catalunya (1420-1440). Il·lustracions fantàsiques, inspirades en la iconografia medieval, que servien per entretenir el lector

MONTSE GIRALT

Roda astronòmica. L'astrònom Pere Apià es va fer construir al segle XVI un taller d'impremta per poder explicar amb elements superposats i mòbils els seus coneixements

KIM MANRESA

Tresors de la UB

Neus Verger, responsable de la biblioteca de reserva del CRAI, observa una de les 43 obres del fons bibliogràfic de la universitat que s'exhibeixen fins a finals de febrer en el Museu d'Història de Catalunya

una gran biblioteca de textos jurídics (va ser notari reial i públic de Barcelona). De vegades feia donacions, com l'obra filosòfica de Sèneca que va adquirir el 1477 d'un llibreter de Barcelona i que, un temps després, va donar al monestir de Sant Francesc d'Assís de Barcelona. L'exemplar original, l'edició del qual li havien encarregat a un monjo de Poblet que es va desplaçar personalment a Nàpols, estava editat amb una lletra maca però no tenia dibuixos. Pere Miquel Carbonell el va fer il·lustrar i enquadernar com a objecte de luxe. Va pagar una bona suma de diners, com es reflecteix en una nota adjunta escrita per ell mateix on fa una observació: m'ha costat més la feina de decoració i enquadernació que l'obra per ella mateix, hi assenyala. Un quart de segle més tard de la seva donació, Carbonell va tornar a visitar el monestir. I va quedar contrariat pel mal estat de la peça, així que els ho va dir als monjos, perquè creia que potser premiaven més el contingut intel·lectual que l'aparença estètica. “Desconec quin ximple n'ha estat el responsable. Si Déu em donés temps el repararia, en vista que cap frare

d'aquest convent no ho ha volgut fer”. El més curiós és que, a l'original, no es veu el desastre que va alterar tant el notari, malgrat els cinc segles que han passat des de llavors.

ASTRONOMIA EN POP-UP

PETER BENNEWITZ/PERE APIÀ
ANY 1540

Es considera que és una de les obres més espectaculars del segle XVI per seva la bellesa i riquesa en l'ornamentació. L'originalitat d'aquest *Astronomicum Caesarum* recau no només en la seva presentació sinó també en el caràcter divulgatiu d'una ciència reservada fins aleshores a un grapat de científics. Crida l'atenció la quantitat d'elements mòbils i en color que té, que hi ha en 35 pàgines, com ara rodes superposades que funcionen de manera independent o instruments d'astronomia creats pel mateix autor. Per tot això, li atorguen la categoria de precedent del pop-up. Peter Bennewitz, llatinitzat com Petrus Apianus (traduït com Pere Apià), era l'astrònom del rei Carles V

que va pagar aquesta obra. L'astrònom va fer crear un taller per encarregar-se personalment de llibres com aquest. Com a curiositat, l'obra parla d'un cometa que molt probablement és el Halley. A la Universitat de Barcelona, el llibre va arribar des del convent de Santa Caterina dels dominics de Barcelona, procedent, segurament, de la biblioteca del frare Tomàs Ripoll, que va ser superior general de l'orde durant molt temps i que quan va morir a Roma va llegar la seva biblioteca de 22.000 volums, amb edicions dels segles XVII i XVIII, al convent de Santa Caterina. Pere Apià, un erudit alemany, té una altra obra en aquesta exposició que faria les delícies de la historiadora de Cambridge Mary Beard, ja que recull nombroses inscripcions romanes, algunes de les quals ja no existeixen.

PROESA D'ENGINYERIA

DOMENICO FONTANA
ANY 1590

No sabem com va arribar l'obelisc de Neró des d'Egipte a Roma, pe-

rò el trasllat d'una plaça romana a la plaça de Sant Pere del Vaticà està molt detallat en aquesta obra que reproduïx amb text i gravats l'operació. L'arquitecte Domenico Fontana descriu que van utilitzar una dotació de 900 homes, 150 cavalls i 47 grues. El trasllat va durar des de finals del mes d'abril fins al setembre del 1586. La distància entre els dos punts és de 130 metres.

LA PEÇA MÉS ANTIGA

LLIBRE DE FEITS
ANY 1343

Aquesta és l'obra més antiga (1343) de l'exposició *Els plaers de mirar*. Es tracta d'un manuscrit fet a Poblet que recull la crònica més antiga que es coneix de Jaume I, en català. La miniatura en color de la pàgina oberta representa el moment en què el rei decideix conquerir Mallorca. Hi ha un altre dibuix que no hi és, probablement el van robar, però que s'ha pogut recuperar gràcies a una còpia posterior. La miniatura reflectia una terrassa d'Alcanyís on el conquistador va acordar ocupar València. Aquest manus-

crit forma part de la col·lecció de 2.150 manuscrits de diferents èpoques i temes de la Universitat de Barcelona (UB). La gran majoria prové dels fons de la desamortització de Mendizábal, mentre que un petit grup també prové de l'antiga universitat de Cervera, de la qual també s'exposa el llibre pontifici. De vellut vermell amb decoracions de plata. Com a curiositat, el tipus de lletra és massa sumptuosa com per no ser llegida, però també massa sumptuosa per ser imitada.

TREPANAR AL SEGLE XI

TEODOR PRISCIÀ
ANY 1532

La il·lustració d'una trepanació realista crida l'atenció a simple vista. No està pensada per alarmar els lectors del segle XXI sinó per explicar les pràctiques mèdiques àrabs anteriors al segle XI que un metge andalus va voler deixar plasmades per a la posteritat. Són els primers testimonis quirúrgics que existeixen. Inclou una segona obra del doctor grec Teodor Priscià del segle IV. Conté vuit gravats en xilografia.●